dr hab. Michał Mackiewicz, prof. UŁ
Katedra Funkcjonowania Gospodarki
Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ
ul. Polskiej Organizacji Wojskowej 3/5
90-214 Łódź

Łódź, 23 maja 2018

Recenzja poprawionej rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Gołębiowskiej pt. „Akcyza jako specyficzne źródło dochodów państwa"

Przedmiotem ponownej recenzji jest praca doktorska pt. „Akcyza jako specyficzne źródło dochodów państwa". Wcześniejsza wersja rozprawy została przeze mnie oceniona w recenzji z dnia 5 marca 2017 roku jako nie spełniająca wymogów ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki w odniesieniu do prac doktorskim (rozdz. 2, art. 13). Uznałem, że nie spełnia ona warunku narzuconego przez ww. ustawę, zgodnie z którym „rozprawa doktorska (…) powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne dokonanie artystyczne".
Stwierdziłem w przywołanej recenzji, że „(…) praca ma szanse spełnić wymagania określone w przywołanej ustawie, jeżeli naprawione zostaną jej zasadnicze usterki:

- jasno sprecyzowany zostanie cel pracy, w taki sposób, że czytelnik będzie w stanie jasno stwierdzić, czy cel ten został w pracy osiągnięty, czy też nie;
- praca będzie stanowiła rozwiązanie jasno postawionego, oryginalnego problemu naukowego, sformułowanego w oparciu o dogłębny przegląd literatury polskiej i zagranicznej;
- zastosowana zostanie metoda wnioskowania, która w przekonujący sposób pozwoli na powiązanie obserwacji empirycznych bądź rozważań teoretycznych z przyjęciem bądź odrzuceniem postawionych hipotez (lub odpowiedziami na pytania badawcze);
- części pracy nie związane z celem pracy zostaną usunięte bądź wykazany zostanie ich związek z celem, hipotezami bądź pytaniami badawczymi;
- praca uzupełniona zostanie o część teoretyczną dotyczącą opodatkowania podatkiem akcyzowym, przedstawioną bezpośrednio lub w formie wyczerpującego przeglądu literatury z odpowiednimi odwołaniami do bibliografii;

- usunięte zostaną wskazane powyżej niezgodności pracy z teorią finansów publicznych."

Przygotowując niniejszą recenzję dokonałem łącznej weryfikacji, czy zostały uwzględnione powyższe uwagi oraz czy w obecnej postaci praca spełnia wymogi stawiane pracy doktorskiej na stopień doktora nauk ekonomicznych.

Z pewnością daje się zauważyć, że w pracy Autorka dokonała szeregu zmian, których celem mogło być odniesienie się do moich uwag. W niektórych przypadkach udało się Autorce znacząco poprawić jakość pracy, zaś w innych rozprawa nadal cechuje się poważnymi niedociągnięciami.

- Cel pracy został tym razem sprecyzowany dwojako: jako „ocena akcyzy jako wydajnego i trwałego źródła dochodów publicznych z punktu widzenia wyróżnionych cech tego podatku oraz odpowiedź na pytanie o istnienie praktycznych granic opodatkowania akcyzą".
    - Ze sformułowaniem pierwszej części celu wiążą się dwa problemy. Dwie wskazane cechy – wydajność i trwałość – nie są w pracy jasno definiowane. Jeżeli kierować się ich powszechnym rozumieniem, mogą one oznaczać, że akcyza przynosi znaczące dochody oraz że poziom tych dochodów nie spada znacząco z roku na rok. Niestety, stwierdzenie to jest trywialne i do jego weryfikacji wystarczy lektura sprawozdań z realizacji budżetu. Nie wymaga to jakiejś głębszej analizy, a przygotowanie rozprawy doktorskiej w oparciu o tak oczywistą tezę jest w mojej ocenie chybione.
    - Gdyby nawet uznać, że jest to „oryginalny problem badawczy" (co w mojej ocenie jest wątpliwe), to niestety nigdzie w pracy nie znalazłem analizy prowadzącej do wniosku, że akcyza jest wydajnym i trwałym źródłem dochodów publicznych. Te dwie cechy są jedynie wielokrotnie powtarzane w różnych miejscach pracy, jednak brakuje prawdziwej weryfikacji.
- Jak rozumiem, próbę odniesienia się do drugiej części celu pracy stanowi część rozdziału siódmego, w którym podjęto próbę oszacowania krzywej Laffera. Niestety, z ekonometrycznego punktu widzenia oszacowanie to zostało dokonane w oparciu o metodologię budzącą poważne wątpliwości. Nie uwzględniono w równaniach żadnej zmiennej kontrolnej, co prowadzi do obciążenia estymatora. Badane zmienne przedstawiane są jako wartości nominalne, co trudno usprawiedliwić w sytuacji, gdy analizowany okres obejmuje lata, w których inflacja sięgała 30%. Nie odniesiono się do problemu niestacjonarności szeregów czasowych, która z wysokim prawdopodobieństwem prowadzi do tzw. regresji pozornej. W efekcie wyniki tej

pobieżnie i błędnie przeprowadzonej analizy są całkowicie niemiarodajne.

- Jako hipotezę główną Autorka zaproponowała stwierdzenie, że „cechy charakteryzujące podatek akcyzowy dają dużą gwarancję wpływu środków do budżetu państwa". Niestety, podobnie jak w pierwotnej wersji pracy, rozprawa nie zawiera weryfikacji tej hipotezy, a jedynie jest ona wielokrotnie powtarzana jako pewnik.
- Znaczna część pracy (ok. 1/3 części merytorycznej, z pominięciem wstępu i zakończenia) jest w mojej ocenie niezwiązana z tematem rozprawy. Tak jak w pierwszej recenzji, stoję na stanowisku, że szczegółowe opisanie roli państwa w gospodarce oraz poszczególnych składników wydatków sektora publicznego nie jest powiązane z przedmiotem pracy, jakim jest podatek akcyzowy.
- Pozytywnie należy ocenić rozdział czwarty, w którym udało się Autorce przynajmniej zarysować, na poziomie podręcznikowym, teorię opodatkowania podatkiem akcyzowym.
- Trudno mi się odnieść do zawartości rozdziału piątego. Z jednej strony stanowi on imponujący swoją szczegółowością opis dochodów z akcyzy od różnych produktów, w różnych krajach. Z drugiej jednak strony rozdział ten stanowi jedynie zbiór mechanicznych porównań, bez istotnych wniosków i bez powiązania go z celem pracy bądź hipotezami.
- Zawartość rozdziału szóstego jest dla mnie niezrozumiała zarówno w wymiarze tytułu, jak i treści. Tytuł „Postrzeganie dochodów publicznych z podatku akcyzowego" sugeruje, że chodzi o badanie subiektywnego postrzegania tego podatku przez określoną grupę ludzi. Takiego badania w rozdziale nie ma. Zamiast tego są szczegółowe dane dotyczące skali podatkowej podatku dochodowego od osób fizycznych (!) oraz omówienie wydatków na działalność badawczo-rozwojową oraz infrastrukturę drogową.
- W stosunku do pierwotnej wersji pracy znacznej poprawie uległ stosowany język. Obecnie stoi on na poziomie odpowiednim dla rozprawy doktorskiej.

Łącznie w mojej ocenie rozprawa doktorska mgr Katarzyny Gołębiowskiej na jedynie minimalnym poziomie wypełnia wymagania określone w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki w odniesieniu do prac doktorskim (rozdz. 2, art. 13). Wnioskuję o dopuszczenie rozprawy do publicznej obrony.

Michał Mackiewicz